

УДК 378.091.12:005.963:004

Саяпіна Світлана Анатоліївна

доктор педагогічних наук, доцент, професорка кафедри педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0001-5808-7020
svetlana.sayapina65@gmail.com

Коркішко Олена Геннадіївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцентка кафедри педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0001-7341-2610
Korkishko.l.g@gmail.com

Коркішко Артем Володимирович

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки вищої школи, фахівець підрозділу моніторингу якості освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0002-4821-1312
korkishko.a.b@gmail.com

ПОСТІЙНО ДІЮЧИЙ СЕМІНАР «ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ» ЯК ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ

Анотація. Статтю присвячено актуальній проблемі сучасної вищої школи – формуванню у викладачів уміння застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладу вищої освіти. Запропоновано досвід упровадження постійно діючого семінару «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти», створеного для викладачів, його структуру й змістове наповнення, завдання курсу, особливості реалізації, навчальні методи і прийоми, навчальні матеріали, додаткові форми роботи та очікувані результати навчання. З урахуванням наукового доробку сучасних дослідників зазначено, що однією з умов успішної реалізації завдань освіти є розв'язання проблеми підготовки викладачів до використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності, формування в них професійної та загальної інформаційної культури, цифрової компетентності, що сприятиме всебічному розвитку педагогів, бажанню вчитися впродовж усього життя, розумінню інформаційно-комунікаційних процесів, удосконаленню професійної майстерності та забезпечить підвищення якості освіти. Підкреслено, що засвоєння предметного змісту постійно діючого семінару викладачами допомагає формуванню та вдосконаленню загальних (володіння комп'ютерною та інформаційною культурою, усвідомлення цінності суб'єктивної позиції в інформаційному просторі тощо), загальнопрофесійних (знання та використання раціональних методів пошуку й зберігання інформації в сучасних інформаційних масивах; володіння навичками роботи з різноманітними видами комп'ютерної техніки; уміння передавати інформацію в Інтернеті; володіння навичками організації та проведення занять за допомогою комп'ютерних та інтернет-технологій; уміння організовувати самостійну роботу студентів, використовуючи ІКТ; володіння навичками використання комп'ютерних інтернет-технологій для викладання навчальних дисциплін), спеціальних (здатність обґрунтовано обирати й ефективно використовувати ІКТ з метою забезпечення особистісного та професійного розвитку тощо) компетентностей. Представлено роботу постійно діючого семінару на прикладі теми «Ментальні карти як спосіб організації інформації».

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; цифрова компетентність; постійно діючий семінар; викладачі вищої школи; заклад вищої освіти; ментальні карти.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Суспільно-політичні зміни в Україні, що відбулись у 2014 р., активізували процес реформування освітньої галузі. У «Концепції нової української школи» (2016 р.) задекларовано, що трансформація відбувається у формуванні єдиної державної освітньої політики у сфері інформатизації та створенні інформаційного освітнього середовища навчальних закладів, зокрема зазначено, що організація нового освітнього середовища потребує широкого використання нових інформаційно-комунікаційних технологій (далі ІКТ), нових мультимедійних засобів навчання. ІКТ суттєво розширяють можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, у такий спосіб формуючи в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності. Розвиватиметься інфраструктура для забезпечення різних форм навчання [1, с. 28–29].

Зазначимо, що важливим практичним завданням проведення реформування й модернізації науки та освіти в Україні є інформатизація процесів освітньої та наукової діяльності як технологічної компоненти закладів вищої освіти (далі ЗВО). У розпорядженні Кабінету Міністрів України (від 17 січня 2018 р. № 67-р) «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» визначено, що «у зв'язку із стрімким впровадженням цифрових технологій формування цифрових навичок громадян набуває особливого значення. Цифровізація та багатоформність на сьогодні є головними трендами на загальному ринку праці. Уміння використовувати цифрові технології в роботі поступово стає необхідним для більшості спеціалізацій та професій, тобто наскрізним або багатоплатформним. Завдяки використанню онлайн та інших технологій громадяни можуть більш ефективно набувати знань, умінь та навичок у багатьох інших сферах (наприклад, вивчати мови, предмети, опановувати професії)» [2]. Отже, застосування «цифрових» технологій в освіті – наразі одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Воно дозволяє інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість і якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань, зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. За допомогою медіа- та інтерактивних засобів, зазначено у Проекті «Цифрова агенда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020)», педагогам легше використовувати підхід до викладання на основі впровадження інноваційних методів, використовуючи «кейси», дослідницько-пошукову роботу, метод проєктів, розвивальних навчальних ігор тощо. Як результат - молодь набагато краще засвоює інформацію, перебуваючи в емоційно-комфортному середовищі, не втрачає бажання навчатись, набувати нових знань та використовувати інновації [3].

Рівень інформатизації суспільства як глобального соціального процесу безпосередньо пов'язаний з рівнем інформатизації освіти, що спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчально-виховного процесу, упровадження комп'ютерних методів навчання й тестування та знаходиться в прямій залежності від відповідного оснащення навчальних закладів необхідним обладнанням і програмним забезпеченням, а також від уміння ефективного їх використання.

Досягнення такого рівня інформатизації освіти залежить від масової комп'ютерної грамотності та сформованості інформаційної культури, тобто вміння користуватись засобами інформаційних технологій в інтернет-мережах, найбільш поширеними програмними продуктами, знання особливостей потоків даних та відомостей у сфері своєї діяльності, майстерність виявляти їх та ефективно використовувати. Відтак стає нагальною необхідність розвитку у викладачів цифрової

компетентності та підготовки їх до використання інформаційних технологій у своїй професійній діяльності.

Професія викладача є особливим видом діяльності, що вимагає оволодіння не тільки методикою викладання у вищій школі, педагогічною майстерністю, знаннями основ педагогіки, психології тощо, а й уміннями та навичками, що дадуть змогу практично взаємодіяти в інформаційному просторі, швидко адаптуватись до сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, тобто опанувати інформаційно-технологічну культуру задля забезпечення власних і професійних потреб. Отже, викладачі постійно мають підвищувати свої компетентності (зокрема і цифрову) у процесі професійної діяльності.

Проводячи моніторинг постійно діючого семінару для викладачів вищої школи «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти», зазначимо, що він сприяє формуванню професійно, технологічно компетентних фахівців, які вільно володіють ІКТ, освоєнню викладачем спеціалізованих технологій, розроблених відповідно до вимог змісту навчального предмету, та готовності до впровадження їх в освітню діяльність.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В останні десятиліття в науковій літературі помітно зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі.

Аналіз еволюційного розвитку ІКТ в освіті в різних контекстах здійснили О. Воронкін, В. Гриценко, М. Жалдак, О. Майборода, А. Ундозерова та ін. Так, О. Воронкін на основі комплексного підходу схарактеризував такі етапи розвитку ІКТ в освіті: 1950 – 1959 рр. – розвиток навчальної кінематографії та виникнення ідей програмованого навчання; 1960 – 1969 рр. – психолого-педагогічне обґрунтування програмованого навчання, розвиток технічних засобів навчання (ТЗН) та становлення автоматизованих технологій підтримки навчання; 1970 – 1979 рр. – поява перших систем комп'ютерного навчання й розвиток перших навчальних середовищ; 1980 – 1989 рр. – загальнодержавна підтримка використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій на всіх рівнях освіти, розробка інтелектуальних навчальних систем; 1990 – 1999 рр. – системне впровадження ІКТ у всі ланки навчально-виховного процесу вишів і поява дистанційних технологій навчання; 2000 – 2009 рр. – розвиток технологій дистанційного і веборієнтованого навчання; з 2010 р. – поширення «хмарних» технологій і глобальних навчальних платформ [4, с. 58].

Отже, інформаційно-комунікаційні технології стають інваріантним (безпрецедентним) інструментом-атрибутом будь-яких сфер людської діяльності та швидко поширюються серед вітчизняних ЗВО. Зазначимо, що на сучасному етапі переважно під поняттям «інформаційно-комунікаційні технології» розуміють технологію збирання, опрацювання, зберігання та поширення інформації за допомогою технічних засобів навчання та комп'ютерних мереж [5].

Відзначимо, що в чинній нормативно-правовій базі України (Закони України «Про вищу освіту» (2014 р., зі змінами 2017 р. № 2233-VIII), «Про Концепцію Національної програми інформатизації» (1998 р., зі змінами 2012 р. № 7), «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 рр.» (2007 р., № 12, ст. 102), «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» (2018 р., № 67-р); Накази МОН України «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (2017 р.), «Положення про дистанційне навчання» (2013 р.), «Про затвердження змін до Положення про дистанційне навчання» (2015 р.); проєкт «Освіта і навчання 2020» (2014 р.), «Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020)» (2016 р.)) та інших нормативних документах акцентовано на

створенні дієвої системи ресурсного забезпечення освіти та якісно нових підходів до побудови освітніх стратегій тих, хто навчається, тобто запровадження академічної мобільності студентів і викладачів, дистанційної, електронної, дуальної освіти й STEM-освіти тощо.

Проблема інтеграції ІКТ в освітній процес ЗВО стала предметом таких наукових праць: питання інформатизації вищої школи (Б. Гершунський, С. Гончаренко, Ю. Жук, В. Михалевич, О. Співаковський та ін.); упровадження ІКТ в освітній процес (Р. Гуревич, В. Дубовик, А. Єршов, В. Кухаренко, М. Львов, В. Олійник, В. Сидоренко, Н. Талізїна та ін.); застосування ІКТ для підвищення ефективності організації освітнього процесу (В. Биков, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, Л. Калїніна, В. Лобода, В. Руденко та ін.); ІКТ-компетентності викладачів (А. Кочарян, Н. Морзе, Л. Петухова та ін.); моніторинг ІКТ-компетентності педагогічних працівників (Г. Антонів, Т. Сташко, С. Турчинська та ін.); підготовка викладача до використання ІКТ в освітньому процесі (В. Арестенко, І. Богданова, О. Бордюк, Р. Гурїн, О. Дмитрієва, О. Суховірський, О. Царенко та ін.); використання ІКТ у процесі професійної підготовки (В. Білошاپко, І. Богданова, Н. Клокар, А. Кузнецов, В. Ледньов, Ю. Триус, І. Роберт, В. Шевченко та ін.); методичні основи підготовки фахівців у системі неперервної освіти в умовах сучасного інформаційного середовища (Н. Астаф'єва, Я. Болубаш, Я. Ваграменко та ін.); застосування ІКТ у процесі вивчення окремих навчальних дисциплїн (В. Безуглий, Т. Дубова, О. Калїгаєва, О. Красножон, І. Семещук, О. Смалько та ін.); особливості діяльності та спілкування «викладач – студент» з використанням ІКТ (А. Брушлинський, Т. Габай, О. Матюшкін, Ю. Машбиць та ін.); ставлення педагогів до нових технологій навчання (О. Комїсарова та ін.) тощо. Так, В. Биков зазначив, що ефективність процесу інформатизації освіти (далі ІО) та його результативність залежать від багатьох чинників, але, передусім, від людини, від тих, хто створює комп'ютерно орієнтовані системи навчання й освіти, забезпечує їх впровадження та розвиток в освітній практиці і, безумовно, від якості управління та обсягів ресурсного забезпечення цього процесу. Для забезпечення успіху повинна здійснюватись відповідна високоякісна підготовка й перепідготовка вчительських кадрів, кадрів управління навчальними закладами й освітою [6].

З урахуванням наукового доробку сучасних дослідників можна зробити висновок, що однією з умов успішної реалізації завдань освіти є розв'язання проблеми підготовки викладачів до використання ІКТ у своїй професійній діяльності, формування в них професійної й загальної інформаційної культури, цифрової компетентності, що сприятиме всебічному розвитку педагогів, бажанню вчитися впродовж усього життя, розумінню інформаційно-комунікаційних процесів, удосконаленню професійної майстерності та забезпечить підвищення якості освіти. Важливо, щоб підготовка викладачів до роботи в інформаційно-навчальному середовищі в міжкурсовий період мала випереджувальний характер, що передбачає проведення різноманітних науково-практичних навчальних заходів і сертифікацію педагогічних працівників.

Мета статті. Метою статті є висвітлення змісту та специфіки постійно діючого семінару «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти», створеного для викладачів вищої школи, що сприятиме підготовці високопрофесійних, компетентних в інформаційних технологіях кадрів, здатних вдосконалювати та ефективно використовувати інформаційні технології у професійній діяльності, та підвищенню якості освіти майбутніх фахівців.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Розвідувальне дослідження щодо використання ІКТ викладачами ЗВО

На сучасному етапі розвитку суспільства й освіти головною метою ІО є підготовка тих, хто навчається, до активної та плідної життєдіяльності в інформаційному суспільстві, забезпечення підвищення якості, доступності та ефективності освіти, створення освітніх умов для широких верств населення щодо здійснення ними навчання протягом усього життя за рахунок широкого впровадження в освітню практику засобів ІКТ та комп'ютерно орієнтованих технологій підтримки діяльності людей [6]; розвиток інформаційно-комунікаційного складника педагогічної компетентності викладача, що визначається мотивацією (прагнення до якісного виконання інформаційної діяльності, ефективного використання ІКТ, самовдосконалення тощо); інформаційно-науковими знаннями (оперуванням поняттями, фактами, властивостями, закономірностями, методами, алгоритмами тощо); уміннями й навичками досвіду роботи з інформаційними джерелами; інформаційним світоглядом, інноваційним мисленням та інтуїцією, мобільністю, ціннісними орієнтаціями щодо доцільності використання ІКТ [7].

Отже, формування у викладачів уміння застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі вишу, навичок роботи у віртуальному навчальному середовищі, а також розвиток мотивації до професійного самовдосконалення й саморозвитку є актуальними умовами підвищення якості освіти.

Зазначимо, що для розуміння напрямів роботи щодо підвищення якості освітньої діяльності викладачів вищої школи засобами ІКТ було проведено експериментальне дослідження.

Як теоретичне підґрунтя дослідження прийнято розроблену Е. Роджерсом [8] п'ятиетапну модель процесу прийняття інновацій. Згідно з цією моделлю прийняття певної інновації не є моментальним актом, а розтягненим у часі процесом, що складається з певної послідовності дій та рішень. На його перебіг впливають певні передумови: попередня практика, відчуті та усвідомлені потреби й проблеми, а також характеристики цієї інновації: очікуваний вигравш, сумісність з наявною структурою, складність, доступність для випробування та спостереження. Мають значення також характеристики особистості, яка приймає рішення: соціоекономічні, особистісні, комунікативні, та канали комунікації. Отже, процес прийняття ІКТ проходить п'ять етапів:

1. Пізнання – індивід постає перед фактом існування цієї інновації й отримує певне уявлення про її функції.

2. Перекозвання – індивід формує в собі сприятливе або несприятливе ставлення до інновації.

3. Рішення – індивід розпочинає діяльність, що веде до прийняття або відкидання інновації.

4. Упровадження – індивід започатковує застосування інновації.

5. Підтвердження – індивід шукає підкріплення для зробленого вибору або переглядає попереднє рішення про прийняття або відкидання інновації в разі отримання суперечливої інформації щодо неї [9].

Експериментальним дослідженням було охоплено 36 педагогічних працівників факультету гуманітарної та економічної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Обмежень за віком не було. Дослідження проводилось за умови дотримання анонімності, яка давала респондентам можливість більш об'єктивно та відверто відповідати на запитання, хоча це не гарантувало їх повну відповідності

реальній ситуації.

Методика обстеження передбачала анкетування викладачів, аналіз стану їх обізнаності щодо ІКТ, математичну обробку отриманих результатів. Результати допомогли визначити ступінь відповідності ІКТ-грамотності конкретного викладача з тією оцінкою, яку він сам дає власним теоретичним і практичним знанням інформаційних технологій.

Як інструментарій дослідження використовувався спеціально розроблений питальник, що складався з трьох частин. Перша призначалась для оцінки розуміння викладачами значення ІКТ для підвищення якості освітнього процесу ЗВО (Для чого я використовую ІКТ в освітньому процесі? Яка їх перевага перед іншими засобами?, Який позитивний результат використання ІКТ я отримую? тощо). Друга – для виявлення погляду викладачів на свій рівень ІКТ-грамотності (Чи вважаєте Ви себе ІКТ-грамотним педагогом? Чи часто Ви користуєтесь персональним комп'ютером у своїй професійній діяльності? Чи досконало Ви вмієте використовувати можливості комп'ютера? тощо). Третя – для визначення напрямів роботи щодо розширення знань ІКТ викладачів (Які форми подання інформації за допомогою різноманітних технічних засобів Вас цікавлять? Що нового Ви хотіли б дізнатись про ІКТ? тощо).

Також серед викладачів факультету збиралась інформація про те, як вони використовують технологічні можливості, який мають досвід застосування ІКТ у навчанні, наскільки досвідченими користувачами себе вважають, як оцінюють значущість нових технологій навчання, що може їх заохотити до використання нових технологій, а що – перешкодити цьому.

Після аналізу відповідей було отримано такі результати. Виявилось, що 14 (39%) респондентів з готовністю і швидко приймають нові ІКТ як інструмент у галузі освіти, вважають необхідним використання ІКТ для підвищення якості освітнього процесу вишу, свідомо використовують різноманітні форми ІКТ, позитивно ставляться до впровадження новітніх технологій; 11 (30,5%) – не дуже серйозно ставляться до використання ІКТ у навчально-виховному процесі та впроваджують його лише час від часу. Зауважимо, що 3 респонденти (8,3%) розуміли значення ІКТ для педагогічної професії, але політична й економічна ситуації, стиль соціальних відносин негативно вплинули на мотивацію щодо можливості їх використання тощо; 6 співробітників ЗВО (16,7%) не вирізняються зрілим, усвідомленим ставленням до нових форм, не замислювались про значення ІКТ для педагога, не надавали йому серйозного значення, вважаючи головним та єдино важливим – якісну традиційну подачу лекційного матеріалу; 2 особи освітян (5,5%) розглядає ІКТ як загрозу значущій взаємодії сам на сам зі студентом. Аналіз опитування та індивідуальні бесіди, спостереження за респондентами виявили, що не всі викладачі були достатньо щирими. Освіченість, глибоке знання психолого-педагогічних наук сприяли вибору відповіді: «Переконані, що нові технології дозволяють урахувати різні навчальні стилі студентів, ефективно використовувати час та підвищувати продуктивність праці». Відзначимо, що педагоги були однотайні в пошуку ефективних засобів проведення занять, які допоможуть «вмістити» зростаючий обсяг навчального матеріалу в невелику кількість годин, яка має тенденцію до скорочення, зацікавити студентів навчальним матеріалом, підвищити ефективність засвоєння інформації, активізувати освітній процес за рахунок збільшення наочності, самостійну пізнавальну діяльність тощо.

Опитані вважали, що усунути означені недоліки доцільно через ознайомлення з теоретичними основами ІКТ, обмін педагогічним досвідом у процесі відвідування спеціально організованих майстер-класів досвідченими педагогами, організацію практикумів, тренінгів, семінарів з підвищення досвіду використання ІКТ та рівня педагогічної майстерності тощо. Цікавими для викладачів виявилися теми: робота в

хмарних сервісах, у MS Excel; організація та здійснення пошуку в мережі Інтернет; перевірка на плагіат; вивчення ТП MS Word; організація та проведення анкетування й тестування в мережі Інтернет та з використанням ПЗ, створення сайту, блогу; розроблення дистанційних курсів у MOODLE; тестів (Excel, Word), карток (Word), кросвордів (Excel); листівок, плакатів, брошур (збірник дидактичних, методичних матеріалів) (Word); буклетів, пам'яток, стіннівок, публікацій (інформаційний матеріал) (Word, Publisher); діаграм (Excel), схем (Excel), таблиць (Word); створення ментальних карт, слайдів з навчального матеріалу (MS Power Point); організація роботи з електронним підручником; оброблення текстової, цифрової, графічної та звукової інформації для підготовки дидактичних матеріалів тощо, які й допомогли спланувати систему роботи щодо розширення знань з ІКТ.

Відзначимо: головними чинниками, що вплинули на отримані результати, за нашими переконаннями, є матеріальні можливості викладачів, обмеженість знань у галузі ІКТ і можливості навчання технології (для загальної маси викладачів), фактична відсутність відповідних практичних працівників, цифрових освітніх ресурсів рідною мовою та достатньої кількості спеціальної літератури, а головне – викладачі не завжди знають, як ефективно використовувати ІКТ, і нехтують цим питанням у процесі підготовки майбутніх педагогів.

Отже, отримані результати розвідувального дослідження надали можливість коректно побудувати систему роботи (семінари, тренінги, практикуми, конференції тощо) для викладачів, зробивши акцент на різних аспектах ІКТ відповідно до їх потреб, що сприяло заохоченню до прийняття нових освітніх технологій.

2.2. Досвід роботи постійно діючого семінару «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі ЗВО», створеного для викладачів вищої школи

Ураховуючи зайнятість викладачів в освітньому процесі ЗВО, що веде за собою неможливість постійного від'їзду на курси, тренінги, семінари тощо, високу оплату курсів підвищення кваліфікації для здобуття базового, поглибленого, дослідницького рівнів ІКТ-компетентності викладача на базі кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» було розроблено та впроваджено постійно діючий семінар (далі ПДС) «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти». Семінар може розглядатись як форма підвищення кваліфікації педагогів.

Постійно діючий семінар «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти» створено для викладачів вищої школи (за бажанням відвідували магістри педагогіки вищої школи), що забезпечує виконання таких функцій:

- мотиваційної – стимулювання викладачів до самовдосконалення, самоосвіти та саморозвитку через опанування інтернет-сервісів, хмарних технологій та залучення до цифрової гуманістичної педагогіки;
- навчальної – поглиблення, конкретизація, систематизація знань викладачів з ІКТ з метою забезпечення особистісного та професійного розвитку;
- інформаційної – отримання даних про рівень готовності викладачів працювати в умовах інформатизації суспільства;
- діагностичної – виявлення параметрів, які потребують удосконалення ІКТ-компетентності педагогічних працівників;
- аналітичної – визначення зв'язку між потребою педагога в розвитку певних умінь і навичок у галузі ІКТ і змістом, формами, методами та засобами методичної роботи у ЗВО;

– моделювальної – створення різноманітних моделей практичної роботи в умовах функціонування й розвитку інформаційного освітнього простору вишу.

Узагальнюючи наукові погляди представників психолого-педагогічних досліджень (Л. Вийтюк, М. Гриньова, Т. Деменнікова та ін.), зазначимо, що постійно діючий семінар – це форма навчання керівників, учителів, викладачів за чітко визначеною темою, планом, підготовкою, проведенням, узагальненням результатів і рекомендацій [10].

Метою семінару є формування та закріплення наявних умінь і навичок володіння викладачами основами ІКТ; розвиток професійних навичок, які відповідають міжнародним стандартам європейської вищої освіти, а також Закону про вищу освіту (2014 рік, із змінами – 2019 рік), здатності осмислювати свою роботу в аудиторії та оцінювати її (чи були досягнуті результати навчання).

Завдання постійно діючого семінару:

- підвищення якості освіти;
- формування стійкої педагогічної позиції щодо необхідності використання засобів ІКТ у власній професійній діяльності;
- підвищення комп'ютерної грамотності педагогів;
- формування практичних навичок використання засобів сучасних ІКТ, ІКТ-компетентності, оптимізація та інтеграція наукової й навчальної роботи викладачів;
- визначення проблемних і актуальних питань ІКТ;
- вивчення перспективного досвіду застосування комп'ютерних технологій у роботі зі студентами.

Особливості реалізації мети й завдань ПДС: навчання у співпраці й через практичну діяльність; спрямованість кожного на досягнення власного результату; застосування ІКТ для реалізації педагогічних ідей; ефективний засіб для реалізації дієвої дослідницької самостійної діяльності; використання інтерактивних методів навчання; постійна зміна видів діяльності; спрямованість на успіх у всіх видах діяльності; постійне обговорення власних думок з колегами; проектування всіх видів діяльності з використанням ІКТ; можливість самостійного виконання завдання за комп'ютером; використання методу демонстраційних прикладів [7; 11]. Зміст програми (табл. 1):

Таблиця 1

Зміст програми постійно діючого семінару «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі ЗВО»

№ п.п.	Теми	Форма проведення	Дата проведення	К-ть годин	Модератор
1	Інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології. Роль ІКТ у сучасній освіті	Круглий стіл (виступи-презентації, обговорення, генерація нових ідей)	04.10.2018	2	доктор пед. наук, доцент С. А. Саяпіна
2	Інтегрування ІКТ в освітній процес	Семінар-обговорення (формулювання основної, ключової тези теми та питань; обговорення, генерація нових ідей)	01.11.2018	2	доктор пед. наук, доцент С. А. Саяпіна
3	Хмарні технології в освіті, мережа Інтернет та її ресурси	Семінар з індивідуальною роботою (виступ-презентація щодо роботи в Office 365 (онлайнний («хмарний»))	06.12.2018	2	канд. пед. наук, доцент І. Р. Пучков

		сервіс); робота в Office 365 (додаток Microsoft Publisher, PowerPoint, Excel, Visio, OneNote тощо)			
4	Створення навчальних е-ресурсів різного формату: текстових, мультимедійних, аудіо, відео	Семінар-взаємонавчання (розгляд модератора з викладачами створення документа в одному з форматів (AVI (Audio Video Interleave), MIDI (Musical Instrument Digital Interface), SWF (Shockwave Flash) та VRML (Virtual Reality Modeling Language)) попарно відповідно до своєї теми; обговорення спірних моментів, доведення спільної думки)	07.02.2019	2	доктор пед. наук, доцент Я. В. Топольник
5	Ментальні карти як спосіб організації інформації	Семінар з індивідуальною роботою (ознайомлення з концепцією радіантного мислення та практичними рекомендаціями зі складання ментальних карт; робота в мережі інтернет-сервісів для створення карт: Coogle (www.coggle.it); Xmind (www.xmind.net); FreeMind (www.mindmeister.com); BubblUs (www.bubbl.us); iMindMap (www.imindmap.com) тощо	07.03.2019	2	канд. пед. наук, доцент О. Г. Коркішко, канд. пед. наук, старший викл. А. В. Коркішко
6	Організація ефективної самостійної роботи студентів на основі використання інтернет-технологій (дистанційне навчання (Е-ДН)	Семінар-засідання експертної групи («панельна дискусія») (обговорення системи дистанційного навчання студентів ДВНЗ «ДДПУ» http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/my/ ; висловлення своїх позицій щодо Е-ДН; досвід використання Е-ДН в організації самостійної роботи студентів)	04.04.2019	2	канд. пед. наук, доцент О. Г. Коркішко
7	Робота в соціальних мережах: форуми, блоги, проведення опитування тощо	Семінар-форма (обговорення та обмін думками щодо роботи із сервісами: Blogger (сервіс для ведення блогів), Google Translate: система статистичного машинного перекладу слів, текстів, фраз, вебсторінок між будь-якими парами мов), Google транслітерації (сервіс, який дозволяє друкувати потрібною мовою незалежно від місця розташування), Google+ (соціальна мережа), Google Scholar (система пошуку наукових статей) тощо)	02.05.2019	2	канд. пед. наук, старший викл. А. В. Коркішко

Розклад: 2 години (кожний перший четвер місяця) (аудиторна робота, дистанційне опрацювання матеріалів). Консультації – постійно.

Е-тьютори (для підтримання зв'язку з колегами та можливості отримати кваліфіковану і своєчасну методичну допомогу та консультації через чати, форуми, e-mail, Skype, телефон):

С. А. Саяпіна – доктор педагогічних наук, доцент, професорка кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «ДДПУ»;

Я. В. Топольник – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «ДДПУ»;

О. Г. Коркішко – кандидат педагогічних наук, доцент, доцентка кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «ДДПУ»;

А. В. Коркішко – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «ДДПУ».

Навчальні методи і прийоми, використовувані протягом роботи ПДС:

✓ Створення персонального навчального середовища.

✓ Опанування інтернет-сервісів для створення е-посібників, інфографіки, мультимедійних презентацій, інтелектуальних карт, інтерактивних плакатів, дистанційних курсів, тестування тощо.

✓ Робота в соціальних мережах: форуми, блоги, проведення опитування.

✓ Самоконтроль.

✓ Проведення відкритих занять.

Навчальні матеріали:

✓ Програми для створення електронних підручників (посібників): eBooksWriter, eBook Maestro, NeoBook Professional Multimedia та ін.

✓ Інтернет-ресурси для онлайн опитувань: Google.com; Uptolike.com, Examinare тощо.

✓ Платформи для створення блогів: Blogger, LiveJournal, WordPress.

✓ Програми презентацій Microsoft PowerPoint, Open Office Impress, Prezi.

✓ Комп'ютерні статистичні пакети Statgraphics, S-plus, SPSS.

✓ Програми тестування MyTestX, UniTest System, OpenTEST2, HotPotatos.

Підсумковий контроль: проведення відкритих занять викладачами.

Додаткові форми роботи:

✓ підготовка та проведення університетського семінару «Інформаційно-комунікативна підтримка наукових досліджень майбутніх магістрів та докторів філософії в галузі освіти» (14.03.2019 р.) (кафедра педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ));

✓ участь у конференціях, семінарах, тренінгах (Міжнародний науково-практичний (презентаційно-навчальний) семінар «Сучасні технології навчальної діяльності викладача закладу вищої освіти» (04.04.2019 р.) ХНУМГ ім. О. М. Бекетова (м. Харків); Афілійована (не)конференція міні-EdCamp Слов'янськ «Цифровий освітній простір» (04.05.2019 р.) ДВНЗ «ДДПУ» (м. Слов'янськ); Антикризисний національний онлайн-EdCamp 2020: школа зараз і у «світі після» (за напрямками: інноваційність, навчання впродовж життя, використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі) (13-17.04.2020 р.) та ін.

Виходячи з того, що у частині професійних цифрових навичок одним із завдань у державному освітньому сегменті є впровадження підходу з урахуванням компетентності, наскрізної (кросплатформової) цифрової компетентності, тобто коли вивчення предметів відбувається через використання «цифрових» технологій, таким чином, супутньо розвиваються цифрові навички [3]; враховуючи Європейську рамку цифрової компетентності для громадян (DigComp 2.1), у якій зазначається, що ця компетентність є здатністю особистості застосовувати ІКТ у житті, навчанні та праці, постійно оновлювати її впродовж життя [12], та спираючись на дослідження

Н. Кіяновської, О. Спіріна та ін. (рівні ІКТ-компетентності викладача), зазначимо, що робота в межах ПДС має сприяти формуванню базового (систематично використовувати стандартні засоби ІКТ для підтримки навчання; самостійно добирати засоби ІКТ для реалізації цілей навчання; правильно добирати й використовувати ІКТ для розв'язування основних навчальних завдань); поглибленого (проєктувати процес навчання на основі ІКТ; створювати предметнозорієнтоване освітнє середовище, сприяти розвитку персональних освітніх середовищ; застосувати ІКТ для комбінування форм організації, методів і засобів навчання; уміти розв'язувати професійні завдання підвищеної складності з використанням ІКТ, адаптувати засоби ІКТ для розв'язування основних професійних завдань, зокрема бути здатним проєктувати, конструювати і вносити інновації до елементів наявних ІКТ навчання); дослідницького (засвоїти й демонструвати повне володіння методикою використання інформаційно-комунікаційних технологій у предметній галузі; добирати і проєктувати засоби ІКТ в організації освітнього процесу; зробити оригінальний внесок у розвиток теорії й методики використання ІКТ у процесі навчання, розробляти інноваційні ІКТ навчання рівнів ІКТ-компетентності викладача [11].

Очікуваний результат ПДС: ефективне використання інтерактивних методів, форм організації і засобів ІКТ навчання на заняттях у ЗВО; упровадження нових прийомів роботи в освітній процес; розвиток ІКТ-компетентності викладача.

Отже, у результаті засвоєння предметного змісту постійно діючого семінару «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти» у викладачів мають бути сформовані та вдосконалені загальні (володіння комп'ютерною та інформаційною культурою, усвідомлення цінності суб'єктивної позиції в інформаційному просторі тощо), загальнопрофесійні (знання та використання раціональних методів пошуку й зберігання інформації в сучасних інформаційних масивах; володіння навичками роботи з різноманітними видами комп'ютерної техніки; уміння передавати інформацію в Інтернеті; володіння навичками організації та проведення занять за допомогою комп'ютерних та інтернет-технологій; уміння організовувати самостійну роботу студентів, використовуючи ІКТ; володіння навичками використання комп'ютерних інтернет-технологій щодо викладання навчальних дисциплін), спеціальні (здатність обґрунтовано обирати й ефективно використовувати ІКТ з метою забезпечення особистісного та професійного розвитку тощо) компетентності.

2.3. Приклади роботи постійно діючого семінару «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти»

Тема: Ментальні карти як спосіб організації інформації.

Мета: допомогти викладачам оволодіти методикою створення ментальних карт, навчити використовувати методику для вирішення широкого кола професійних завдань, забезпечити системне повторення, поглиблення та закріплення отриманих знань.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: інтерактивна дошка, комп'ютери, виставка наукових матеріалів з ІКТ.

Зміст роботи.

I. Теоретичний блок

Обговорення питань:

- ✓ Визначення поняття «ментальна карта», історія її виникнення.
- ✓ Концепція ментальних карт.

- ✓ Поради Тоні Б'юзена з техніки створення ментальних карт.
- ✓ Інструменти для побудови ментальних карт, огляд можливостей.
- ✓ Технологія створення ментальної карти за допомогою онлайн-сервісу Coggle.it
- ✓ Способи використання ментальних карт у навчально-виховному процесі ЗВО.

Попередня робота: у створеній у Viber групі «семінар „ІКТ в ОП ЗВО”» запропоновано теоретичні питання, що будуть розглядатись на семінарі. Слухачі мали вибрати питання, що їх зацікавили, та надіслати е-тьюторам. Аналіз вибраних викладачами питань надав можливість під час семінару створити шість локацій (три локації в паралелі, кожна паралель – 20 хв), що надало можливість протягом 40 хв розглянути основні позиції теоретичного блоку. Така форма роботи сприяла підвищенню ефективності педагогічного процесу, результативності та якості освіти, мотивації слухачів, конкретизації питань з урахуванням особливостей певної групи викладачів, окресленню в змісті навчального матеріалу основних елементів і концентрації на них уваги педагогів, співробітництву, доцільності витрат зусиль, економії часу, більш повному задоволенню пізнавальних інтересів слухачів залежно від їх підготовки та можливостей тощо. Крім того, така форма роботи сприяла обміну інформацією між учасниками, спілкуванню, взаємному пізнанню і взаєморозумінню, пошуку групової угоди у вигляді спільної думки або рішення.

II. Практичний блок

I. Обговорення основних правил створення ментальної карти.

Наводиться інструкція щодо роботи на сервісі <https://coggle.it> (покрокове пояснення створення ментальної карти).

II. Практична робота за інструкцією модератора

III. Підведення підсумків

У кінці заняття слухачам пропонується висловити власну думку про семінар, обговорити проблеми та труднощі впровадження ІКТ у систему вищої освіти, провести глибокий і повний аналіз отриманих знань і практичних умінь, що дозволить рухатися шляхом подальшого професійного самовдосконалення, прийняти рішення щодо подальшої роботи з упровадження ментальних карт у навчально-виховний процес ЗВО.

Завдання для самоконтролю та самостійної роботи

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Дайте пояснення поняттю «ментальна карта» (або карта розуму, карта пам'яті, інтелект-карта, англ. Mind map).
2. Для чого використовуються ментальні карти?
3. У якому вигляді реалізується ментальна карта?
4. Який принцип лежить в основі створення ментальних карт?
5. Створіть конспект лекції (дисципліна, яку Ви викладаєте у ЗВО) у вигляді ментальної карти. Роботу відправити е-тьютору (обговорення змісту та оформлення (структурованість, дотримання принципів складання карт, адекватність добору графічних образів (малюнків, знаків-символів на основі встановлених асоціативних зв'язків), гармонійність дизайну (виважене просторове розміщення, кольорова гама, використання засобів наочної виразності), наявність чіткої розгалуженої структури, яка побудована на основі ключових слів, наявність центральної яскравої ідеї, образу, наявність головних та другорядних гілок, що відображають ієрархію ідей та ключових понять).
6. Проведіть відкриту лекцію за створеним конспектом у вигляді ментальної карти і/або із застосуванням ментальної карти при поясненні нової теми; систематизації, візуалізації, структуруванні інформації; організації й проведенні контролю знань тощо.

Наприкінці навчального року з викладачами, які брали участь у семінарі, було

проведено круглий стіл щодо актуальних питань «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти». Метою зібрання стало обговорення проблем упровадження ІКТ в освітній процес ЗВО, удосконалення професійної компетентності педагогів з використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому середовищі, виділення невирішених питань під час проведення постійно діючого семінару, обговорення напряму роботи в наступному навчальному році. Модератором (доктор пед. наук, доцент С. А. Саяпіна) було окреслено актуальні проблеми та необхідність у самовдосконалення педагогів щодо використання в навчально-виховному процесі ІКТ, надання інформаційної підтримки педагогам, сприяння їх професійному розвитку, підвищення ІКТ-грамотності.

Учасникам круглого столу було запропоновано такі питання для розгляду на майбутнє: технологія BYOD, спосіб реалізації мобільного навчання з використанням QR-кодів, мобільних додатків та сервісів комп'ютерного контролю знань Plickers, Kahoot!, Goggle Forms, використання засобів мобільної підтримки презентацій мультимедійного контенту Presefy, EZCast, Вебквести та їх використання в освітньому процесі тощо, що сприятиме осучасненню процесу навчання, а студентам дозволить вигідно користуватись протягом заняття своїм смартфоном та/або планшетом.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Інформаційно-комунікативні технології є невід'ємною частиною сучасної освіти, адже нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватись без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет.

На наш погляд, сучасний викладач має бути професійно компетентним з інформаційних технологій, технологічно культурним, усвідомлювати значення мобільності власних професійних функцій в умовах науково-технічного прогресу та конкурентної боротьби, тобто володіти загальними (володіння комп'ютерною та інформаційною культурою тощо), загальнопрофесійними (володіння навичками роботи з різноманітними видами комп'ютерної техніки; володіння навичками організації та проведення занять за допомогою комп'ютерних та інтернет-технологій; володіння навичками використання комп'ютерних інтернет-технологій щодо викладання навчальних дисциплін тощо), спеціальними (здатність обґрунтовано обирати й ефективно використовувати ІКТ з метою забезпечення особистісного та професійного розвитку тощо) компетентностями.

Успішність формування такої особистості визначено змістом системи методичної роботи ЗВО за такими напрямами: забезпечення відповідною навчально-методичною літературою, комп'ютерною технікою, інформаційними ресурсами; упровадження постійно діючого семінару «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти» для викладачів, що передбачає проведення різноманітних семінарів, навчальних практикумів, участь у конференціях, тренінгах, а також самоосвітню діяльність; а також їх спрямованістю, підпорядкованістю загальним завданням освіти, установам пріоритетів, вибором методів, форм і засобів навчання).

Отже, упровадження постійно діючого семінару в освітній процес спрямовано на підвищення ІКТ-грамотності, професійної компетентності з інформаційних технологій викладачів, здатних розвивати нові інформаційні технології та ефективно використовувати їх в освітній діяльності, підвищення якості освіти майбутніх фахівців; формування та закріплення наявних умінь і навичок володіння викладачами основами ІКТ та стійкої педагогічної позиції щодо необхідності використання засобів ІКТ у власній професійній діяльності; розвиток професійних навичок, які відповідають

міжнародним стандартам європейської вищої освіти тощо.

У подальшому ми плануємо продовжувати роботу постійно діючого семінару «Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти». Основний акцент буде зроблено на особливостях підвищення ефективності організації освітнього процесу в системі управління навчанням Moodle, формуванні умінь і навичок користування платформами Moodle та Zoom і підготовки викладачів до роботи за дистанційною формою навчання, тому що значною мірою повнота та якість засвоєння студентом навчального матеріалу залежить від того, наскільки коректно викладачем буде організований дистанційний курс навчальної дисципліни.

Підсумовуючи, наголосимо, що результатом професійної підготовки викладачів з ІКТ є глибоке переконання, що нові технології дозволяють враховувати різні навчальні стилі студентів, ефективно використовувати час і підвищувати продуктивність праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] МОН України (2016, Жовт. 27). Концепція «Нова українська школа». [Електронний ресурс]. Доступно : <https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2016/10/konczepczyia.pdf>. Дата звернення : Жовт., 04, 2019.
- [2] Кабінет Міністрів України (2018, Січень 17). Закон № 67-р, Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. [Електронний ресурс]. Доступно : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p>. Дата звернення : Черв., 10, 2020.
- [3] Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. НІТЕСН office. (2016, Груд. 09). 90 с. [Електронний ресурс]. Доступно : <https://ucsi.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>. Дата звернення : Черв., 10, 2020.
- [4] О. С. Воронкін, «Інформаційно-комунікаційні технології у вищій освіті як об'єкт психолого-педагогічних досліджень (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)», *Інформаційні технології в освіті*, Вип. 22, с. 57-79, 2015. [Електронний ресурс]. Доступно : http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2015_22_7. Дата звернення : Листоп. 10.2019.
- [5] В.Дубовик, «Сутність та види інноваційно-комунікаційних технологій навчання», *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, Вип. 15, с. 164-170, 2017.
- [6] В. Ю. Биков, «Сучасні завдання інформатизації освіти», *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 1 (15), 18 с., 2010. [Електронний ресурс]. Доступно : http://ito.vspu.net/ENK/Inf_Sypilstvo/sam_rob/1Sam_rob_/C_3/C_3_2/Сучасні_завдання_інформатизації_освіти.pdf. Дата звернення : Груд. 10, 2019.
- [7] С. Є. Бухальська, «Розвиток інформаційно-комунікаційної складової педагогічної компетентності викладачів у системі методичної роботи медичного коледжу», *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, Вип. 5, 2012. [Електронний ресурс]. Доступно : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_5_4. Дата звернення : Груд. 16, 2019.
- [8] E.M.Rogers, *Diffusion of innovations* (5th ed.). New York, NY: The Free Press, 2003.
- [9] О. Ю. Комісарова, «Ставлення педагогів до нових технологій навчання Психологічна теорія і технологія навчання», *Актуальні проблеми психології*, т. 8, Вип. 5, 2008. [Електронний ресурс]. Доступно : <http://newlearning.org.ua/content/psihologichna-teoriya-i-tehnologiya-navchannya-aktualni-problemi-psihologiyi-tom-8-vipusk-5>. Дата звернення : Груд., 05, 2019.
- [10] М. В. Гриньова, «Постійно діючий семінар на кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка», *на міжнар. наук.-практ. конф. Традиції та інновації менеджменту навчальних закладів і реалізація управлінських проектів*. Полтава, 2010, с. 3–9.
- [11] Н. М. Кіяновська, «Розвиток ІКТ-компетентності викладачів вищої математики в технічних ВНЗ України», *Інформаційні технології і засоби навчання*. т. 35, вип. 3, с. 1-10, 2013. [Електронний ресурс]. Доступно : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2013_35_3_3. Дата звернення : Груд., 12, 2019.
- [12] S. Carretero, R. Vuorikari, and Y. Punie, *DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use*. Publications Office of the European Union EUR 28558 EN, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно : [http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/web-digcomp2.1pdf_\(online\).pdf](http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/web-digcomp2.1pdf_(online).pdf). Дата звернення : Черв. 11, 2020.

Матеріал надійшов до редакції 22.01.2020р.

ПОСТОЯННО ДЕЙСТВУЮЩИЙ СЕМИНАР «ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ» КАК ФОРМА ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ

Саяпина Светлана Анатольевна

доктор педагогических наук, доцент, профессор кафедры педагогики высшей школы
ГБУЗ «Донбасский государственный педагогический университет», г. Славянск, Украина
ORCID ID 0000-0001-5808-7020
svetlana.sayapina65@gmail.com

Коркишко Елена Геннадиевна

кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры педагогики высшей школы
ГБУЗ «Донбасский государственный педагогический университет», г. Славянск, Украина
ORCID ID 0000-0001-7341-2610
Korkishko.l.g@gmail.com

Коркишко Артем Владимирович

кандидат педагогических наук, специалист подразделения мониторинга качества образования
ГБУЗ «Донбасский государственный педагогический университет», г. Славянск, Украина
ORCID ID 0000-0002-4821-1312
korkishko.a.b@gmail.com

Аннотация. Статья посвящена актуальной проблеме современной высшей школы – формированию у преподавателей умения применять информационно-коммуникационные технологии в образовательном процессе вуза. Предложен опыт внедрения постоянно действующего семинара «Информационно-коммуникационные технологии в образовательном процессе высших учебных заведений», созданного для преподавателей, его структуру и содержательное наполнение, задачи курса, особенности реализации, учебные методы и приемы, учебные материалы, дополнительные формы работы и ожидаемые результаты обучения. С учетом научного наследия современных исследователей отмечено, что одним из условий успешной реализации задач образования является решение проблемы подготовки преподавателей к использованию информационно-коммуникационных технологий в своей профессиональной деятельности, формирование у них профессиональной и общей информационной культуры, ИКТ-компетентности, что будет способствовать всестороннему развитию педагогов, желанию учиться в течение всей жизни, пониманию информационно-коммуникационных процессов, совершенствованию профессионального мастерства, и обеспечит повышение качества образования. Подчеркнуто, что усвоение предметного содержания постоянно действующего семинара преподавателями способствует формированию и совершенствованию общих (владение компьютерной и информационной культурой, осознание ценности субъективной позиции в информационном пространстве и т.д.), общепрофессиональных (знание и использование рациональных методов поиска и хранения информации в современных информационных массивах; владение навыками работы с различными видами компьютерной техники, умение передавать информацию в Интернете; владение навыками организации и проведения занятий с помощью компьютерных и интернет-технологий; умение организовывать самостоятельную работу студентов, используя ИКТ; владение навыками использования компьютерных интернет-технологий относительно преподавания учебных дисциплин), специальных (способность обоснованно выбирать и эффективно использовать ИКТ с целью обеспечения личностного и профессионального развития и т.д.) компетенций. Представлена работа постоянно действующего семинара на примере темы «Ментальные карты как способ организации информации».

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии; цифровая компетентность; постоянно действующий семинар; преподаватели высшей школы; учреждение высшего образования; ментальные карты.

PERMANENTLY FUNCTIONING WORKSHOP "INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION" AS A FORM OF LECTURERS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Svetlana A. Sayapina

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Chair of Pedagogy of Higher School SHEI "Donbas State Pedagogical University", Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-5808-7020
svetlana.sayapina65@gmail.com

Olena H. Korkishko

PhD of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the Chair of Pedagogy of Higher School SHEI "Donbas State Pedagogical University", Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-7341-2610
Korkishko.l.g@gmail.com

Artem V. Korkishko

PhD of Pedagogical Sciences, Specialist of the Subdivision of Monitoring of Quality of Education SHEI "Donbas State Pedagogical University", Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-4821-1312
korkishko.a.b@gmail.com

Abstract. The article presents the relevant problem of modern higher school –forming the ability of lecturers to use information and communication technologies in the educational process of institutions of higher education. It is offered the authors' experience of implementing the permanently functioning workshop "Information and Communication Technologies in the Educational Process of Institutions of Higher Education", created for the lecturers, its structure and content, the course objectives, implementation peculiarities, teaching methods and techniques, teaching materials, additional forms of work and expected learning outcomes. Taking into account the scientific achievements of modern researchers, it is noted that one of the conditions for successful realization of educational tasks is solving the problem of training lecturers to use information and communication technologies in their professional activity, to form professional and general information culture, ICT competence, which will promote comprehensive development of pedagogues, their desire to learn throughout life, understanding of information and communication processes, their improving professional skills and will improve the quality of education. It is emphasized that mastering the subject content of the permanently functioning workshop by the lecturers helps to form and improve the general (mastery of computer and information culture, awareness of the value of subjective position in the information space, etc.), general-professional (knowledge and use of rational methods of searching and storing information in modern information arrays; possession of the skills of working with various types of computer equipment; abilities to transmit information on the Internet; possession of the skills of organizing and conducting classes with computer and internet technologies; abilities to organize independent work of students using ICT; possession of the skills in using computer Internet technologies for teaching subjects), special (the ability to choose reasonably and effectively use ICT for personal and professional development, etc.) competences. The work of the permanently functioning workshop on the theme of "Mental Cards as a Way of Organizing Information" is presented.

Keywords: information and communication technologies; digital competence; permanently functioning workshop; lecturers of higher school; institutions of higher education; mental maps.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] MES of Ukraine (2016, Oct. 27). *The Concept "New Ukrainian School"*. [Online]. Available: <https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2016/10/konczepczyia.pdf>. Accessed on: Oct. 4, 2019 (in Ukrainian).
- [2] The Cabinet of Ministers of Ukraine (2018, Jan. 17). *LawNo. 67-r "On Acceptance of the Concept of Development of Digital Economy and Society of Ukraine during 2018–2020 and Approval the Plan of*

- Actions to Implement Them*". [Online]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p>. Accessed on: June, 10, 2020 (in Ukrainian).
- [3] *Digital Agenda of Ukraine – 2020 ("Digital Agenda" – 2020). Conceptual Principles (Version 1.0). Priority Areas, Initiatives, Projects of "Digitalization" of Ukraine until 2020. HITECH office. (2016, Dec. 09)*. [Online]. Available: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>. Accessed on: June, 10, 2020 (in Ukrainian).
- [4] O. S. Voronkin, "Information and Communication Technologies at Higher School as an Object of Psychological-Pedagogical Researches (the Second Half of the 20th Century – the Beginning of the 21st Century, *Informatsiini tekhnologii v osviti*, vol. 22, pp. 57–79, 2015. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2015_22_7. Accessed on: Nov. 10, 2019 (in Ukrainian).
- [5] V. Dubovyk, "Essence and Types of Innovative-Communication Learning Technologies", *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, vol. 15, pp. 164–170, 2017 (in Ukrainian).
- [6] V. Yu. Bykov, "Modern Tasks of Informatization of Education", *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 1 (15), 18 p., 2010. [Online]. Available: http://ito.vspu.net/ENK/Inf_Sypilstvo/sam_rob/1Sam_rob_/C_3/C_3_2/Suchasni_zavdannia_informatyzatsii_osvity.pdf. Accessed on: Dec. 10, 2019 (in Ukrainian).
- [7] S. Ye. Bukhalska, "Development of Information and Communication Component of Pedagogical Competence of Lecturers in the System of Methodical Work of the Medical College", *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*, no.5, 2012. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_5_4. Accessed on: Dec. 16, 2019 (in Ukrainian).
- [8] E. M. Rogers, *Diffusion of innovations (5th ed.)*. New York, NY: The Free Press, 2003 (in English).
- [9] O. Yu. Komissarova, "Pedagogues' Attitude to New Learning Technologies. Psychological Theory and Technology of Teaching", *Aktualni problemy psykholohii*, vol. 8, no. 5, 2008. [Online]. Available: <http://newlearning.org.ua/content/psihologichna-teoriya-i-tehnologiya-navchannya-aktualni-problemi-psiologiyi-tom-8-vipusk-5>. Accessed on: Dec. 5, 2019 (in Ukrainian).
- [10] M. V. Hrynova, "Ongoing Seminar at the Department of Pedagogical Mastery and Management of V. H Korolenko National Pedagogical University", *na mizhnar. nauk.-prakt. konf. Tradytsii ta innovatsii menedzhmentu navchalnykh zakladiv i realizatsiia upravlinskykh proektiv*, pp. 3–9. Poltava, 2010 (in Ukrainian).
- [11] N. M. Kiianovska, "Development of the ICT-Competence of Lecturers of Higher Mathematics at Technical SEIs of Ukraine", *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 35, no. 3, pp. 1–10, 2013. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2013_35_3_3. Accessed on: Dec. 12, 2019 (in Ukrainian).
- [12] S. Carretero, R. Vuorikari, and Y. Punie, *DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use. Publications Office of the European Union EUR 28558 EN, 2017*. [Online]. Available: [http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/web-digcomp2.1pdf_\(online\).pdf](http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/web-digcomp2.1pdf_(online).pdf). Accessed on: June, 11, 2020.(in English)

